KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen lausunto:

Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Tulevaisuusvaliokunta 12.2.2025

Yksikön johtaja, KT Hannele Seppälä,
Kansallinen koulutuksen arviointineuvosto

Kestävän kehityksen edistäminen kasvatuksessa ja koulutuksessa: sivistysparadigman muutos

Karvi esittää kestävän kehityksen edistämiseksi, että aiempaa vahvempi huomio kohdistettaisiin kasvatuksen ja koulutuksen toimenpiteisiin. Arviointitulosten valossa osaamisen, koulutuksen ja tasa-arvon kysymykset nousevat erityisisiksi kestävän kehityksen kehittämisalueiksi.

Kestävän kehityksen edistäminen ja sivistysparadigman muutos edellyttävät sekä kansallisia toimenpiteitä että ekososiaalisen yleissivistyksen ja systeemisen ajattelun painottamista opetussuunnitelmien toimeenpanossa.

Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää osaamista sekä ymmärryksen ja tietoisuuden rakentamista laaja-alaisesti koulutustoimijoiden keskuudessa. Teeman tulisi näkyä vahvasti koulutuksen kansallisissa kehittämisohjelmissa.

Kestävyysosaamisen tiedot, taidot ja asenteet tulee olla pedagogiikassa ja opetuksen sisällöissä vahvasti mukana kaikilla koulutusasteilla. Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja merkityksellisyyden kokemusten vahvistamista tulee edistää lasten ja nuorten parissa.

Opettajuus ja pedagoginen johtaminen

Opettajankoulutuksen ja opettajien täydennyskoulutuksen kehittäminen sekä pedagoginen johtaminen ovat keskeisessä asemassa kestävän kehityksen edistämisessä. Teknologiakehitys, oppilaiden ja opiskelijoiden kasvuympäristön muutokset, opetussuunnitelmauudistukset, oppijaryhmien moninaistuminen ja tuen tarpeen kasvaminen ovat muuttaneet opetusta ja opettajuutta

Opettajankoulutusta ja opettajien täydennyskoulutusta on kehitettävä tukemaan opettajien kestävyysosaamista ja kestävyyskasvatuksessa tarvittavia pedagogisia valmiuksia. Opettajien osaaminen on ratkaisevassa asemassa sivistysparadigman muutoksessa.

Suomella on erityisen hyvät edellytykset edistää kestävän kehityksen toteutumista varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa henkilöstön korkean koulutustason vuoksi. Sen sijaan henkilöstön täydennyskoulutuksessa sekä muussa osaamisen ylläpitämisessä ja kehittämisessä on vakavia puutteita. Henkilöstön täydennyskoulutukseen osoitettujen määrärahojen karsiminen Opetushallituksen talousarviosta on entisestäänkin heikentänyt tilannetta.

Karvi toteuttaa vuosina 2024-2026 kansallisen arvioinnin opetuksesta, opettajuudesta ja pedagogista johtajuudesta eri koulutusasteilla. Arvioinnin tarkoituksena on tuottaa kehittämissuosituksia.

Eriarvoistumiskehitys suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulutuksessa

Suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulutuksessa on havaittu eriarvoistumiskehitystä, eikä esimerkiksi perusopetus pysty enää turvaamaan oppijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia.

Yhteiskunnan sosiaalinen, alueellinen sekä väestön määrään ja rakenteeseen perustuva eriytyminen haastaa koko koulutusjärjestelmää sekä kansallisella että paikallisella tasolla, niin harvaan asutuilla seuduilla kuin suurten kaupunkien sisällä.

Alueiden eriytyminen voi näkyä sosiaalisen, koulutuksellisen ja taloudellisen huono-osaisuuden kasautumisena oppilaiden verkostoissa. Oppimisympäristöillä ja vertaisryhmillä voi olla merkittävä vaikutus oppimistuloksiin.

Pelkillä koulutuspoliittisilla toimilla ei voida vaikuttaa alueelliseen ja yhteiskunnalliseen segregaatioon, vaan tarvitaan myös muita politiikkatoimia, kuten talous-, asunto- ja työllisyyspolitiikkaa.

Eriarvoistumiskehityksen ehkäiseminen tulee olla yksi keskeisimpiä kestävän kehityksen toimenpiteitä. Näin turvataan yhtäläisiä oppimisen edellytyksiä ja yhdenvertaiset mahdollisuudet oppimispolkujen rakentamiseen.

Kehittävä arviointi kestävän kehityksen tukijana

Sivistyksen, osaamisen ja kestävien elämäntapojen edistäminen edellyttää systemaattisen ja ajantasaisen arviointitiedon tuottamista koulutuksesta. Arviointitiedon käyttöä on lisättävä ja arviointitoiminnan resurssit on varmistettava.

Kehittävän arvioinnin menetelmillä voidaan vahvistaa kasvatus- ja koulutusjärjestelmän ja -organisaatioiden muutos- ja sopeutumiskykyä. Arviointitiedon käyttöä ja kehittämissuositusten toteutumista on seurattava kansallisen tilannekuvan vahvistamiseksi.

Karvin arviointitoiminta on pitkäjänteisesti jo kymmenen vuoden ajan tuottanut tietoa kestävään kehitykseen liittyvien teemojen, kuten tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edellytyksistä ja toteutumisesta koulutuksessa. Karvi tuottaa tietoa esimerkiksi oppimistuloksista, kouluhyvinvoinnista, opettajuudesta ja opettajankoulutuksesta sekä koulutuksen työelämävastaavuudesta ja työllistymisestä.

Karvi toteuttaa vuosina 2025–2027 arvioinnin kestävien periaatteiden toteutumisesta ja kestävyysosaamisesta eri koulutusasteilla. Arvioinnin avulla luodaan kansallinen tilannekuva kestävyysosaamisen tilasta, vahvuuksista ja kehittämistarpeista.

Koulutusjärjestelmän kyky vastata koulutustarpeisiin rakennemuutostilanteissa

Työikäisen aikuisväestön mahdollisuudet hankkia uutta osaamista ja kouluttautua uudelleen erilaisissa rakennemuutostilanteissa ovat keskeinen osa koulutusjärjestelmän kestävyyttä ja yhteiskunnallinen kestävyystekijä sekä sosiaalisesti että taloudellisesti.

Yritysten ja muiden työnantajien mahdollisuudet toimia alueellisesti ja kansallisesti kestävällä tavalla ovat olennaisesti sidoksissa osaavan työvoiman saatavuuteen ja sujuvaan koulutusyhteistyöhön ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa.

Tavoitteiden saavuttamiseksi on vahvistettava koulutusorganisaatioiden yleistä varautumista erilaisiin muutostilanteisiin sekä luotava kansalliset ja alueelliset yhteistyömallit positiivissa rakennemuutostilanteissa toimiselle. Lisäksi on edistettävä koulutusta ja työmarkkinoita koskevan ennakointiedon käyttökelpoisuutta ja saatavuutta yhdestä paikasta.